

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะของการวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้และปัญหาในการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับการบริหารและบริการหลักสูตร และการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการดำเนินการวิจัย โดยศึกษาจากหนังสือ เอกสาร วารสาร คู่มือ และ สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ไปใช้ ได้แก่ นักวิชาการของสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่าง ประชากร

2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เปิดสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ในปีการศึกษา 2541 ทั่วประเทศ จำนวน 307 โรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการใช้และปัญหาในการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

4. ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 307 ฉบับ และที่เป็นครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ จำนวน 307 ฉบับ โดยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนมาเป็นของผู้บริหาร 289 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.1 เป็นของครูผู้สอน 288 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.8 และสัมภาษณ์ตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 12 คน ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ จำนวน 12 คน สัมภาษณ์ได้ครบทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.0

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ ด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์ SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences) ที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สุพรรณบุรี และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง สำหรับข้อมูลที่ได้ จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นประเด็นตามที่กำหนดไว้ และนำเสนอด้วยการบรรยายเป็น ความเรียงตามอันดับความถี่

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติส่วนใหญ่เป็นชาย (ร้อยละ 89.6) มีอายุระหว่าง 41 - 55 ปี (ร้อยละ 69.5) มีวุฒิการ ศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 88.6) ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่มากที่สุด (ร้อยละ 56.8) และ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 55.7) ส่วนครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ส่วนใหญ่เป็นหญิง (ร้อยละ 96.2) มีอายุระหว่าง 21-45 ปี (ร้อยละ 84.3) มีวุฒิการศึกษาระดับ ปริญญาตรี สาขาอื่น (ร้อยละ 53.1) มากกว่าสาขาการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 13.9) มีประสบการณ์ ในการสอนระดับก่อนประถมศึกษาอยู่ในช่วงระหว่าง 1-5 ปี (ร้อยละ 43.0) และรับผิดชอบงาน กิจกรรมนักเรียน (ร้อยละ 38.9) นอกเหนือจากงานสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ มากที่สุด มีเพียง ร้อยละ 30.2 เท่านั้นที่รับผิดชอบเฉพาะงานสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ

2. การใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามการปฏิบัติจริงของผู้บริหาร และครูผู้สอน สรุปผลได้ดังนี้

2.1 การวางแผนการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ส่วนใหญ่ใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล 3 ขวบ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับเด็กวัย 3 ขวบ (ร้อยละ 66.4) โดยโรงเรียนมีเป้าหมายที่เปิดสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ เพื่อตอบสนองความต้องการ ของชุมชน (ร้อยละ 81.0) และเพื่อตอบสนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ (ร้อยละ 61.2) ส่วนเป้าหมายในการใช้หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ นั้น จัดเพื่อ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ร้อยละ 96.9) มีการกำหนด

แนวทางการปฏิบัติในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยนี้ด้วยการกำหนดให้ดำเนินการจัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก (ร้อยละ 73.4) จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีบรรยากาศที่อบอุ่น (ร้อยละ 60.9) โดยมีการกำหนดแผนงานในการนำหลักสูตรไปจัดประสบการณ์ให้เด็กด้วยการให้ครูผู้สอนเสนอโครงการ ฝ่ายวิชาการนำมาจัดแผนการปฏิบัติงานและปฏิทินงาน (ร้อยละ 43.2) ตั้งคณะกรรมการจัดทำโครงการ แผนปฏิบัติงานและปฏิทินงาน (ร้อยละ 42.6) สำหรับการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรก่อนการนำไปใช้นั้น ผู้บริหารมอบหมายให้คณะครูในระดับก่อนประถมศึกษา (ร้อยละ 60.6) เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ (ร้อยละ 57.8) และมอบหมายให้ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ (ร้อยละ 59.9) เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ (ร้อยละ 55.0)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ส่วนใหญ่ใช้หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (11 คน) ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งมีการวางแผนการนำหลักสูตรมาใช้ด้วยการศึกษาเอกสาร เข้ารับการอบรมสัมมนา แล้วจึงกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน (2 คน) และมีการเตรียมสถานที่ เตรียมบุคลากรแล้วจึงประชาสัมพันธ์ประกาศรับสมัครเด็ก (2 คน) ส่วนในเรื่องการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้ (6 คน)

2.2 การเตรียมบุคลากร

ผู้บริหารโรงเรียนมีการเตรียมตัวด้วยการเข้ารับการอบรม การสัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ (ร้อยละ 64.7) และศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรด้วยตนเอง (ร้อยละ 64.0) และมีวิธีการสำรวจความพร้อมของครูผู้สอนก่อนรับเด็กวัย 3 ขวบ ด้วยการประชุมครู (ร้อยละ 74.1) ส่วนวิธีการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนในการใช้หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ดำเนินการโดยส่งครูเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ (ร้อยละ 93.4) และมีวิธีการเพิ่มพูนทักษะการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กให้แก่ครูผู้สอนด้วยวิธีการเดียวกัน (ร้อยละ 88.6) นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีวิธีการให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ด้วยการปฐมนิเทศผู้ปกครอง (ร้อยละ 85.1) อีกด้วย

ผู้บริหารโรงเรียนมีวิธีการจัดครูเข้าสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบด้วยการจัดตามประสบการณ์ของครู (ร้อยละ 61.9) โดยจัดให้มีอัตราส่วนระหว่างครู 1 คน ต่อเด็กประมาณ 16-30 คน (ร้อยละ 51.6) ในกรณีที่ครูผู้สอนลาป่วย ลากิจ หรือไปราชการจะจัดครูเข้าสอนแทน

(ร้อยละ 64.4) และจัดครูที่เลี้ยงเข้าสอนแทน (ร้อยละ 48.4) มีโรงเรียนบางแห่งที่หยุดเรียน เฉพาะห้องในกรณีที่ครูไปราชการ (ร้อยละ 18.7) นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งมีวิธีการจัดครูเข้าสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ด้วยการพิจารณา วุฒิการศึกษา (7 คน)

ส่วนการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการซักถามปัญหาและให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาอย่าง สม่ำเสมอ (ร้อยละ 72.7) ให้คำปรึกษาในทุกเรื่อง (ร้อยละ 60.6) และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งมีการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้สอน ชั้นอนุบาล 3 ขวบ ด้วยการให้สวัสดิการเงินกู้ของโรงเรียน (5 คน) และมีการพิจารณาความดี ความชอบเป็นกรณีพิเศษ (4 คน)

2.3 การจัดบริการเอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนได้รับเอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ร้อยละ 60.1) และนำแนวการจัดประสบการณ์อนุบาล 3 ขวบ มาใช้มากที่สุด (ร้อยละ 73.7) โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบการให้บริการในด้านนี้ (ร้อยละ 62.3) ด้วยการนำเอกสารที่ได้รับมอบให้ครูผู้สอนนำไปศึกษาและใช้ในการจัดกิจกรรมต่อไป (ร้อยละ 85.5) และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งให้บริการด้วยการ นำเอกสารที่โรงเรียนอื่นซึ่งดำเนินงานอนุบาล 3 ขวบ มาก่อน มาให้ครูดูเป็นตัวอย่างในการจัดทำ (4 คน) และมีการจัดซื้อเอกสารที่สามารถนำไปใช้ได้ ใช้ไปก่อนที่จะได้รับหลักสูตร (3 คน) สำหรับผู้ที่มีส่วนในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ (ร้อยละ 75.1) และคณะครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา (ร้อยละ 69.5) ส่วนการจัดทำเอกสารประกอบ หลักสูตร ครูผู้สอนจัดทำด้วยตนเอง (ร้อยละ 58.1) คณะครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษา (ร้อยละ 55.0) โดยจัดทำตารางกิจกรรมประจำวัน (ร้อยละ 81.3) และแผนการจัดประสบการณ์ (ร้อยละ 79.6) สิ่งที่ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดทำเอกสาร ดังกล่าว คือ ได้รับบริการวัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดทำ (ร้อยละ 85.1) นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งไม่มีการจัดทำเอกสารเพิ่มเติม แต่ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูผู้สอนทำผลงานทางวิชาการเพื่อเสนอขอตำแหน่งอาจารย์ 3 ครูผู้สอนจึงนำเอกสารที่จัดทำเพื่อเสนอเป็นผลงานอาจารย์ 3 นั้นมาใช้ประโยชน์ (1 คน)

2.4 การจัดบริการสื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนมีวิธีการให้บริการด้านสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ ด้วยการทำการสำรวจความต้องการและจัดหาให้ตามความเหมาะสม (ร้อยละ 74.7) โดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้สำรวจด้วยตนเอง (ร้อยละ 85.1) สำหรับการพิจารณาการจัดหาสื่ออื่น ๆ ผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาจากความสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม (ร้อยละ 88.6) จัดหาง่ายและประหยัด (ร้อยละ 68.2) ส่วนการสนับสนุนการจัดหา จัดซื้อและการผลิตสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ ใช้วิธีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุสำเร็จรูป อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทำเองได้ยาก และวัสดุสิ้นเปลืองที่นำมาผลิตสื่อตามความจำเป็น (ร้อยละ 69.2) ซึ่งการจัดสรรงบประมาณนั้น จัดไว้สำหรับชั้นอนุบาล 3 ขวบ โดยเฉพาะ (ร้อยละ 57.8) บางแห่งใช้งบประมาณร่วมกับชั้นอนุบาล 1 และอนุบาล 2 (ร้อยละ 48.8) โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการจัดหา จัดซื้อของโรงเรียน (ร้อยละ 51.2)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งมีการสนับสนุนโดยการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ครูผลิตเอง โดยขอความร่วมมือจากช่างในชุมชน (2 คน) โรงเรียนดำเนินการผลิตสื่อ เครื่องเล่นให้ (1 คน) และใช้เงินสวัสดิการของโรงเรียนซื้อเพิ่มเติมให้ (1 คน) สำหรับการจัดซื้อนั้นโรงเรียนบางแห่งไม่ได้ดำเนินการเอง แต่สำนักงานการศึกษาจังหวัดหรืออำเภอจะจัดสรรมาให้ (1 คน)

2.5 การจัดอาคารสถานที่และการใช้แหล่งวิชาการ เพื่อส่งเสริมการนำ หลักสูตรไปใช้

โรงเรียนต่าง ๆ มีการจัดบริเวณโรงเรียนให้มีบริเวณที่มีลักษณะร่มรื่น สวยงาม มีไม้ดอกไม้ประดับและต้นไม้ที่ให้ความร่มเงา (ร้อยละ 71.3) มีบริเวณที่เป็นสนามหญ้า (ร้อยละ 61.2) และมีบริเวณที่ติดตั้งอุปกรณ์ เครื่องเล่นสนามเป็นสัดส่วน (ร้อยละ 56.4) จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีรั้วรอบบริเวณโรงเรียน (10 คน) จัดอาคารเรียนจัดให้อยู่ชั้นล่างของอาคารเรียน (ร้อยละ 38.4) และผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งจัดเป็นอาคารชั้นเดียวสำหรับเด็กกระดุก่อนประถมศึกษาโดยเฉพาะ (ร้อยละ 34.6)

มีการจัดห้องเรียนเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้หลายทาง เช่น จัดกิจกรรม นอนรับประทานอาหารเช้า เป็นต้น (ร้อยละ 67.8) มีที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กเป็นสัดส่วน (ร้อยละ 61.2) จัดมุมประสบการณ์อย่างน้อย 5 มุม (ร้อยละ 54.3) จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

12 คน พบว่า การจัดห้องเรียนต้องจัดให้มีแสงสว่างเพียงพอ (9 คน) สะอาด ปลอดภัย และมีอุณหภูมิเหมาะสม (8 คน) มีบรรยากาศเหมือนบ้าน (7 คน)

สำหรับห้องประกอบ โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีห้องพยาบาลหรือเตียง พยาบาลไว้ห้องใดห้องหนึ่ง (ร้อยละ 37.0) มีบริเวณหรือสถานที่สำหรับเป็นที่นั่งหรือที่พัก ผู้ปกครอง (ร้อยละ 34.3) จัดให้มีห้องน้ำห้องส้วม แยกจากตัวอาคารแต่อยู่ใกล้กับตัวอาคาร (ร้อยละ 29.1) และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมาก จะจัดห้องพยาบาลให้ใช้ร่วมกันทั้งโรงเรียน (10 คน) ใช้ห้องเรียนเป็นห้องนอน (12 คน) และ รับประทานอาหารในโรงอาหารก่อนเด็กชั้นอื่น (5 คน)

ส่วนการนำแหล่งวิทยากรมาใช้ โรงเรียนส่วนใหญ่นำแหล่งวิทยากรใน โรงเรียนมาใช้กับเด็กวัย 3 ขวบ มากที่สุด (ร้อยละ 84.8) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า มีการใช้แหล่งวิทยากรในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ห้องสมุด (5 คน) มุมวิชาการ (2 คน) ห้องปฏิบัติการทางภาษา (1 คน) โรงฝึกงาน (1 คน) และห้องโสต (1 คน) ใช้แหล่ง วิทยากรในกลุ่มโรงเรียน ซึ่งได้แก่ วิทยากรที่เป็นบุคคลจากโรงเรียนที่ดำเนินงานอนุบาล 3 ขวบ ประสบความสำเร็จ (1 คน) ห้องสมุดของกลุ่มโรงเรียน (1 คน) ใช้แหล่งวิทยากรในห้องอื่น ซึ่ง ได้แก่ ศิษย์เก่าหรือผู้ปกครองที่ได้รับเชิญให้มาช่วยดูแลเด็ก (3 คน) กรรมการโรงเรียนให้คำชี้แนะ (3 คน) เจ้าหน้าที่อนามัยมาช่วยตรวจสอบสุขภาพ บุคคลอาชีพต่าง ๆ มาเป็นวิทยากร (2 คน) และสถานที่ในชุมชน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน วัด ไร่นาสวนผสม เป็นต้น (2 คน) ใช้แหล่งวิทยากรนอกห้องอื่น ซึ่งได้แก่ โรงเรียนดีเด่น หรือโรงเรียนต้นแบบ (2 คน)

จะเห็นได้ว่าแหล่งวิทยากรที่มีการนำมาใช้มากที่สุด คือแหล่งวิทยากร ประเภทบุคคล (ร้อยละ 75.4) และเอกสาร (ร้อยละ 74.0)

2.6 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ การนิเทศและติดตามผลการใช้ หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ (ร้อยละ 86.8) โดยใช้กิจกรรมสังเกตการสอน (ร้อยละ 68.9) และให้บริการด้านสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน (ร้อยละ 81.0) เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ส่วนการนิเทศ ภายในผู้บริหารโรงเรียนก็เป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง (ร้อยละ 76.8) เช่นกัน โดยใช้กิจกรรมการ เชื่อมชั้นเรียน (ร้อยละ 88.2) และดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูที่ประสบปัญหาในการใช้หลักสูตร ด้วยการส่งครูเข้ารับการอบรม สัมมนาหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ (ร้อยละ 80.6) และมีการให้

คำแนะนำด้วยตนเอง(ร้อยละ 73.4)ในการดำเนินการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารจะประเมินด้วยตนเองภาคเรียนละครั้ง (ร้อยละ 61.2) นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งติดตามประเมินผลครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการดูผลงานและพฤติกรรมของเด็ก (4 คน) ดูเอกสารหลักฐานงานธุรการชั้นเรียน (3 คน) และใช้การประเมินด้วยการให้ครูผู้สอนดำเนินการประเมินตนเองแล้วเขียนรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้บริหาร (2 คน)

2.7 การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ภายในโรงเรียนผู้บริหารใช้การประชุมชี้แจงคณะครูในโรงเรียน (ร้อยละ 78.5) ดำเนินการประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่นด้วยการจัดประชุมผู้ปกครอง(ร้อยละ 82.0) และเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน (ร้อยละ 76.1) ส่วนการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ดำเนินการโดยการแต่งตั้งผู้นำชุมชนเป็นกรรมการโรงเรียน (ร้อยละ 71.6) และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งใช้การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของหมู่บ้านและของโรงเรียน (7 คน)

นอกจากนี้โรงเรียนยังให้บริการชุมชนด้วยการให้ชุมชนได้ใช้สถานที่ (ร้อยละ 76.8) และให้ครูออกเยี่ยมบ้านผู้ปกครองตามโอกาส (ร้อยละ 75.4) สำหรับการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและชุมชนนั้น โรงเรียนจัดให้ความรู้เรื่องการเตรียมตัวก่อนเข้าโรงเรียน (ร้อยละ 75.1) และการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัย 3 ขวบ (ร้อยละ 65.7) โดยใช้วิธีการปฐมนิเทศผู้ปกครอง (ร้อยละ 80.3)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งมีวิธีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โดยการให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น (4 คน) และมีการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและชุมชนเรื่อง วัตถุประสงค์และการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร (10 คน) การดูแลโภชนาการเด็ก (2 คน) และการสังเกตพฤติกรรมเด็ก (2 คน)

2.8 การประเมินผลการใช้หลักสูตรด้านการบริหารและบริการหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลการใช้หลักสูตรด้านการบริหารและบริการหลักสูตร คือ ดูจาก

ระดับพัฒนาการของเด็ก (8 คน) ความคิดเห็นของครู (4 คน) และผู้ปกครอง (3 คน) ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการใช้หลักสูตร คือ การดูจากแบบสอบถามที่ผู้บริหารออกแบบขึ้นเพื่อใช้สอบถามครู (3 คน) และแบบประเมินพัฒนาการเด็ก (ป.01) (3 คน) นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีความเห็นว่า การใช้หลักสูตรด้านการบริหารและบริการหลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด (10 คน)

2.9 การใช้เอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตร

เอกสารที่ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ แนวการจัดประสบการณ์อนุบาล 3 ขวบ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ร้อยละ 70.5) เพื่อใช้ศึกษาเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 83.7) ด้วยการใช้เป็นแนวทางในการจัดสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 80.2) จัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน (ร้อยละ 76.4) และจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 68.7) จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งมีวิธีการนำเอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตรไปใช้ ด้วยการศึกษาด้วยตนเองแล้วทำตาม (3 คน) บางแห่งศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่นก่อนนำไปเขียนกำหนดการสอน เช่น กำหนดว่าหน่วยอาหารดิมีประโยชน์ จะสอนในสัปดาห์ที่ 29 ของ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ตรงกับวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2541 เป็นต้น และนำไปเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (3 คน)

2.10 การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้ที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น คือ ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ (ร้อยละ 74.0) ซึ่งมีการดำเนินการโดยการคัดเลือกประสบการณ์ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น (ร้อยละ 56.2) และกำหนดแนวทางการประเมินพัฒนาการจากพฤติกรรมที่เด็กแสดงตามสภาพที่แท้จริง (ร้อยละ 55.2) โดยมีวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่นด้วยการสอบถามผู้ปกครอง หรือบุคคลในท้องถิ่นด้วยตนเอง (ร้อยละ 93.4) และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า โรงเรียนบางแห่งไม่มีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง (9 คน)

วิธีเตรียมการของครูผู้สอนก่อนจัดทำแผนการจัดกิจกรรม คือ การเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ (ร้อยละ 77.4) ศึกษาเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรม (ร้อยละ 73.3) จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งมีการเตรียมการในเรื่องนี้ด้วยการศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตร ในด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (3 คน) ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ (ร้อยละ 77.8) และยังพบว่า ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ บางโรงเรียนไม่มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 2.4)

สำหรับการเตรียมเนื้อหาประสบการณ์เพื่อใช้สำหรับจัดกิจกรรมให้เด็กวัย 3 ขวบ ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ จะเรียงเนื้อหาประสบการณ์จากเรื่องใกล้ตัวเด็กไปสู่เรื่องไกลตัวเด็ก (ร้อยละ 80.8) และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่ง เลือกเนื้อหาประสบการณ์ตามหน่วยการสอนของชั้นอนุบาล 4 ขวบ โดยปรับให้เหมาะสมกับเด็กวัย 3 ขวบ (4 คน) สำหรับการสนับสนุนการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนมาก ผู้บริหารโรงเรียนจะสนับสนุนครูผู้สอนในเรื่องสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (10 คน)

ในเรื่องการเตรียมการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีวิธีการสำรวจด้วยการสอบถามจากผู้ปกครองหรือบุคคลในท้องถิ่น (ร้อยละ 93.1) และมีการเตรียมการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 61.8) โดยแหล่งวิทยาการที่นำมาใช้มากที่สุด คือ การนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อ เครื่องเล่นสำหรับเด็ก (ร้อยละ 87.5) นอกจากนี้ยังพบว่า สิ่งที่ครูผู้สอนมีการเตรียมการเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ มากที่สุด คือ การเตรียมสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ (ร้อยละ 85.4)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งไม่มีการดำเนินการสำรวจแหล่งวิทยาการท้องถิ่น เนื่องจากไม่มีการเตรียมการใช้แหล่งวิทยาการเพื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ (9 คน)

2.11 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

โรงเรียนส่วนใหญ่มีชั้นเรียนเด็กวัย 3 ขวบ เพียง 1 ห้องเรียนเท่านั้น จึงไม่มีการดำเนินการเรื่องการจัดชั้นเรียน (ร้อยละ 60.1) และแต่ละห้องเรียนมีเด็กประมาณ 16-30 คน (ร้อยละ 55.6) มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ให้เด็กได้เรียนรู้

โดยผ่านการเล่น (ร้อยละ 74.3) และส่งเสริมทักษะการช่วยตนเอง โดยเริ่มจากกิจกรรมประจำวัน (ร้อยละ 71.5) ใช้แนวการจัดประสบการณ์อนุบาล 3 ขวบ เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมประจำวัน (ร้อยละ 69.4) และจัดกิจกรรมโดยยืดหยุ่นตามสภาพเหตุการณ์ในแต่ละวัน (ร้อยละ 80.6) ส่วนกิจกรรมที่จัดให้กับเด็ก 3 ขวบ ทุกวัน คือ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ (ร้อยละ 94.8) กิจกรรมการเล่นตามมุม (ร้อยละ 83.0) และกิจกรรมวงกลม (ร้อยละ 82.9) นอกจากนี้ยังพบว่า มุมประสบการณ์ที่ครูผู้สอนจัดในชั้นเรียนเด็กวัย 3 ขวบ มากที่สุด ได้แก่ มุมบล็อก (ร้อยละ 87.8) มุมศิลปะหรือมุมสร้างสรรค์ (ร้อยละ 77.8) และมุมหนังสือ (ร้อยละ 69.1)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งใช้แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล 1 (4 ขวบ) เป็นแนวทางในการกำหนดตารางกิจกรรมประจำวัน (7 คน)

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย ครูผู้สอนมักจัดเป็นกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การออกกำลังกาย การเล่นเกม และการละเล่นอื่น ๆ (ร้อยละ 87.8) มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี การร้องเพลง การฟังนิทาน และคำคล้องจอง (ร้อยละ 90.6) และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น วาดภาพ (ร้อยละ 86.8) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ส่วนกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม คือการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกความมีระเบียบวินัย และการรับผิดชอบในหน้าที่ เช่น การปฏิบัติตามกฎของห้องเรียน และการเก็บของเข้าที่เป็นต้น (ร้อยละ 90.3) และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมร่วมกันด้วยการจัดกิจกรรมขึ้นเอง เพื่อให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินพัฒนาการ (1 คน)

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา คือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้วยการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การฉีก การปะ การร้อย เป็นต้น (ร้อยละ 87.8) และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการฟัง เช่น ฟังนิทาน (ร้อยละ 86.5) จัดกิจกรรมการแยกประเภท ขนาด สี รูปร่าง (ร้อยละ 88.5) และจัดกิจกรรมการแบ่งและการนับจำนวนสิ่งของ (ร้อยละ 80.9) เพื่อส่งเสริมการคิดให้เหตุผล จัดกิจกรรมส่งเสริมการสื่อความหมายด้วยการใช้ภาษา โดยจัดกิจกรรมการร้องเพลง (ร้อยละ 88.2) และการเล่านิทานจากภาพ (ร้อยละ 87.2) และมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดสร้างสรรค์และความซาบซึ้งทางศิลปะ ด้วยการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวตามจังหวะ และการเคลื่อนไหวตามจินตนาการ (ร้อยละ 84.0) ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยกิจกรรมการเก็บขยะบริเวณห้องเรียนหรือโรงเรียน (ร้อยละ 93.1) และการจัดกิจกรรมการรณรงค์การใช้น้ำอย่างประหยัด (ร้อยละ 78.5) และจากการสัมภาษณ์

ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ด้วยการสอนอ่าน เขียนในกิจกรรมวงกลม (4 คน)

2.12 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมนอกเหนือจากกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน ที่ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ จัดมากที่สุด คือ การฝึกสมาธิ (ร้อยละ 72.6) และการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือประเพณีต่าง ๆ (ร้อยละ 61.5) และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งจัดให้มีกิจกรรมพละ 1 วัน ในแต่ละสัปดาห์ (3 คน)

การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย มีการตรวจสุขภาพให้เด็กและบันทึกเป็นรายบุคคลโดยครูผู้สอน (ร้อยละ 62.5) เจ้าหน้าที่อนามัย หมอ หรือพยาบาล (ร้อยละ 59.0) นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งจัดให้เด็กแปรงฟันทุกครั้งหลังอาหาร (2 คน) ให้เด็กอมฟลูออไรด์เดือนละ 2 ครั้ง (2 คน) และจัดให้มีบริการรับส่ง (1 คน)

การจัดบริการด้านโภชนาการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดเป็นโครงการอาหารกลางวันให้รับประทานฟรีสำหรับเด็กขาดแคลน (ร้อยละ 53.5) ส่วนเด็กทั่วไปจะนำอาหารมารับประทานเอง (ร้อยละ 45.1) และรับประทานในโครงการอาหารกลางวัน โดยผู้ปกครองจ่ายเงินตามกำหนดของโรงเรียน (ร้อยละ 34.7) และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ จัดให้มีสวัสดิการให้เด็กได้ดื่มมอยอย่างน้อยวันละ 1 ถ้วย (9 คน) และครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ในโรงเรียนบางแห่งจัดอาหารว่างเสริมให้ด้วย (4 คน)

ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน (ร้อยละ 74.3) คณะครูในโรงเรียน (ร้อยละ 65.6) และผู้ปกครอง (ร้อยละ 48.3) และครูผู้สอนได้รับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้วยการได้รับการบริการวัสดุอุปกรณ์ และสื่อประกอบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรประเภทต่างๆ (ร้อยละ 79.9) นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ (ร้อยละ 64.2) ด้วย

2.13 การใช้สื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ มีหลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับเด็กวัย 3 ขวบ โดยพิจารณาขนาดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก (ร้อยละ 88.9) และมีความปลอดภัยในเรื่องสีและวัสดุ (ร้อยละ 79.9) มีวิธีการใช้สื่อเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง (ร้อยละ 77.4) และให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง (ร้อยละ 74.6) มีการใช้สื่อทุกครั้งให้เหมาะสมกับกิจกรรมตามหลักสูตร (ร้อยละ 58.7) ใช้สื่อเท่าที่มีอยู่ในห้องเรียนตามความเหมาะสม (ร้อยละ 54.2) และจากการสัมภาษณ์ ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ส่วนมากใช้สื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์เพื่อประกอบการอธิบาย (8 คน)

สื่อ เครื่องเล่น ที่ครูผู้สอนนำมาใช้มากที่สุด คือ รูปภาพ (ร้อยละ 92.0) เครื่องเล่นตามมุมประสบการณ์ (ร้อยละ 83.0) และเทปเพลง (ร้อยละ 78.8) สำหรับวิธีการนำสื่อจากแหล่งวิทยาการมาใช้ คือ จัดหาสื่อที่เป็นผลผลิตจากทรัพยากรท้องถิ่นจากแหล่งสื่อต่าง ๆ มาใช้ (ร้อยละ 81.6) และครูผู้สอนเป็นผู้จัดเก็บในห้องเรียน บำรุงรักษาและซ่อมแซมสื่อด้วยตนเอง (ร้อยละ 91.7) โดยทำการซ่อมแซมทันทีที่ชำรุด (ร้อยละ 76.7) ทำการจัดเก็บในตู้ชั้นวางของและภาชนะเก็บของต่าง ๆ เช่น ตะกร้า ลัง กล่อง เป็นต้น และมีภาพวาด ภาพถ่าย หรือภาพลายเส้นติดเป็นสัญลักษณ์ (ร้อยละ 72.2) และจัดสื่อต่าง ๆ ให้อยู่ในตำแหน่งที่เด็กสามารถหยิบได้สะดวก (ร้อยละ 66.3)

2.14 การประเมินพัฒนาการ

แนวทางในการประเมินพัฒนาการของครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ คือ การประเมินพัฒนาการตามสภาพที่แท้จริง โดยการสะสมผลงานของเด็กเป็นรายบุคคล (ร้อยละ 54.5) ประเมินพัฒนาการให้ครบทุกด้าน (ร้อยละ 51.4) มีการดำเนินการในช่วงเวลาที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม (ร้อยละ 46.5) มีวิธีการศึกษาพฤติกรรมเด็กด้วยการสังเกต (ร้อยละ 94.8) และสะสมผลงานเด็ก (ร้อยละ 66.0) นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนบางแห่งดำเนินการประเมินพัฒนาการ โดยการสังเกตพฤติกรรม และบันทึกเป็นรายบุคคลในแบบรายงานพัฒนาการ (6 คน)

เอกสารที่ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ นำมาใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก คือ แบบรายงานพัฒนาการ (อบ.1 ,อบ.2) (ร้อยละ 66.3) และแบบประเมินพัฒนาการเด็ก

(ร้อยละ 64.2) มีจุดมุ่งหมายในการวัดและประเมินพัฒนาการเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็ก (ร้อยละ 81.2) ดังนั้น หลังจากการประเมินพัฒนาการ ครูผู้สอนจึงรายงานผลต่อผู้ปกครอง (ร้อยละ 78.8) และนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมตามความแตกต่างของเด็ก (ร้อยละ 61.1)

2.15 การประเมินผลการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนดูพฤติกรรมของเด็กที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นเกณฑ์ (7 คน) มีการสอบถามความเห็นของผู้ปกครอง (1 คน) และศึกษานิเทศก์ที่เข้าไปประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู (1 คน) และครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ในโรงเรียนบางแห่งไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้ (5 คน) ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการใช้หลักสูตรนั้น ครูผู้สอนไม่มีเครื่องมือโดยตรง (10 คน) แต่ดูจากแบบประเมินพัฒนาการของเด็ก (2 คน) และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ของตนเองบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (8 คน)

3. ปัญหาการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ของผู้บริหารและครูผู้สอน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 ปัญหาด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร

ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาให้กับเด็กวัย 3 ขวบ จึงต้องการให้สอนอ่านเขียน (ร้อยละ 52.9) ขาดงบประมาณสนับสนุน (ร้อยละ 47.7) ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

ปัญหาการกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กวัยนี้ คือ ขาดการเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนจากศึกษานิเทศก์จังหวัดหรืออำเภอ (ร้อยละ 43.9) และปัญหาการกำหนดแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ คือ ขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรจากหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป (ร้อยละ 46.7) ส่วนปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร คือ บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร (ร้อยละ 44.6) และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารไม่มีการพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง เนื่องจากความไม่ชัดเจนแน่นอนของนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุบาล 3 ขวบ ของกระทรวงศึกษาธิการ

(3 คน) ผู้บริหารแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจพัฒนาการเด็กวัย 3 ขวบ (2 คน) และปรับแนวทางการดำเนินงานให้มีการสอนอ่านเขียนมากขึ้น (1 คน) แต่ไม่ทุ่มเทให้การดำเนินงานอนุบาล 3 ขวบ เพราะจะทำให้เป็นปัญหาติดตามมาที่หลัง ถ้านโยบายเปลี่ยนแปลงไป (1 คน) ขณะเดียวกันก็ให้ครูผู้สอนปฏิบัติตามที่หลักสูตรกำหนดให้ได้มากที่สุด (1 คน) และยังมี การให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ครูผู้สอน (1 คน) และให้ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 4 ขวบ เป็นครูที่เลี้ยงให้กับครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ (1 คน)

3.2 ปัญหาด้านการเตรียมบุคลากร

ขาดงบประมาณในการเตรียมความพร้อมบุคลากร (ร้อยละ 44.6) ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 60.2) และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ครูในโรงเรียนบางแห่งไม่ขอเป็นครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ (2 คน) ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ โดยการชี้แจงทำความเข้าใจกับครูที่คิดว่าสามารถรับงานนี้ได้ (2 คน) ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ครูจ้างสอนซึ่งมีวุฒิ ม. 6 หรือ อนุปริญญาเรียนต่อในระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย (1 คน)

นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนยังไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมขวัญและกำลังใจได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากงบประมาณในการพิจารณาความดีความชอบมีจำนวนจำกัด (ร้อยละ 52.2) ผู้บริหารจึงใช้วิธีการบำรุงขวัญด้านอื่นที่ไม่ใช่การพิจารณาความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ เช่น พาไปทัศนศึกษา ให้สื่อการเรียนการสอน หรือพาไปศึกษาดูงาน เป็นต้น (1 คน)

3.3 ปัญหาด้านการจัดบริการเอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตร

โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสาร (ร้อยละ 50.2) โรงเรียนได้รับเอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตรไม่ครบถ้วน (ร้อยละ 46.0) เอกสารมีน้อย ไม่เพียงพอ (ร้อยละ 43.9) การจัดหาเอกสารไม่สะดวกและล่าช้า (ร้อยละ 31.1) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารดำเนินการแก้ไขโดยให้ฝ่ายวิชาการดำเนินการจัดทำโดยคู่มืออย่างจากโรงเรียนที่เคยทำมาก่อน (3 คน) และให้ใช้ประโยชน์จากเอกสารที่สนับสนุนให้ครูทำผลงานอาจารย์ 3 (1 คน) นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนยังเสนอแนะว่า ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ต้องชวนช่วยช่วยเหลือตนเองในการผลิตเอกสาร เพื่อพัฒนาระดับคุณภาพการทำงานของตนให้มากกว่านี้ (2 คน)

3.4 ปัญหาด้านการจัดบริการสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

งบประมาณมีจำกัด (ร้อยละ 68.5) สื่อมีน้อยไม่เพียงพอกับความจำเป็น (ร้อยละ 64.0) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารดำเนินการแก้ปัญหาเหล่านี้โดยการเปิดกว้างรับเงินทุนอุดหนุนจากทุกทาง (1 คน) ขอความอนุเคราะห์จากชุมชน หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการจัดสรรครุภัณฑ์ (1 คน) นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนเสนอว่า ควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนจัดหาสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์เอง ไม่ว่าจะเป็นการซื้อหรือการผลิตก็จะมีคุณภาพคุ้มค่าเงินงบประมาณมากกว่า (3 คน)

3.5 ปัญหาด้านการจัดอาคารสถานที่ และการใช้แหล่งวิชาการในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมการนำหลักสูตรไปใช้

โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดห้องน้ำห้องส้วม ที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก (ร้อยละ 47.7) และแหล่งวิชาการในห้องเรียนหาได้ยาก (ร้อยละ 53.3) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร 12 คน พบว่า ผู้บริหารดำเนินการแก้ปัญหาโดยการแยกห้องน้ำสำหรับเด็กในระดับชั้นอนุบาลออกจากห้องน้ำห้องส้วมของเด็กชั้นอื่น และจัดให้อยู่ใกล้กับห้องเรียนเด็กอนุบาลมากที่สุด (1 คน) และขอบริจาคหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องมาไว้ในห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดของกลุ่มโรงเรียน (2 คน) เชิญศิษย์เก่าหรือผู้ปกครองมาเป็นวิทยากร (3 คน) นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนต้องพยายามใช้สิ่งที่มีอยู่ให้คุ้มค่ามากที่สุด (1 คน)

3.6 ปัญหาด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

ขาดการนิเทศ (ร้อยละ 49.6) และขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรจากหน่วยงานระดับสูงขึ้นไปอย่างจริงจัง (ร้อยละ 50.5) ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ แต่จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะว่า หน่วยงานระดับสูงขึ้นไปควรจัดทำเกณฑ์การประเมินผลการใช้หลักสูตรไว้ให้ชัดเจน และสามารถให้ผู้บริหาร หรือผู้ที่ได้รับการมอบหมายนำไปใช้ได้โดยตรง (2 คน)

3.7 ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

ผู้บริหารมีเวลาพบผู้ปกครองโดยตรงน้อย (ร้อยละ 45.0) คนในชุมชนไม่มีเวลาให้กับโรงเรียน (ร้อยละ 46.7) และผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ (ร้อยละ 45.7) จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 12 คน พบว่า ผู้บริหารมีการดำเนินการแก้ไข

ด้วยการพบปะผู้ปกครองให้บอช้ขึ้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยและชี้แจงทำความเข้าใจ (2 คน) และถ้ามีโอกาสผู้บริหารและคณะครูจะเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน (1 คน)

3.8 ปัญหาด้านการใช้เอกสารหลักสูตร

ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ระบุว่า ขาดแผนการจัดประสบการณ์สำหรับชั้นอนุบาล 3 ขวบ โดยตรง (ร้อยละ 33.7) และขาดเนื้อหาประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 33.7) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนบางส่วนแก้ไขโดยการนำแผนและเนื้อหาประสบการณ์ของชั้นอนุบาล 4 ขวบ มาปรับใช้ (1 คน) และเสนอแนะว่า ควรสร้างหลักสูตรแยกเป็นของแต่ละภาค (3 คน) และควรจัดทำคู่มือ เอกสารและสื่อให้ในแต่ละหน่วยการสอนด้วย (2 คน)

3.9 ปัญหาด้านการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ขาดความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร (ร้อยละ 29.2) ขาดแนวทางในการดำเนินการ (ร้อยละ 25.3) ขาดเอกสารที่จะใช้ประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรม (ร้อยละ 36.8) และขาดเอกสารที่เป็นแนวทางในการเลือกเนื้อหาประสบการณ์ (ร้อยละ 32.6) เนื้อหาบางเรื่องในหลักสูตร เด็กไม่สนใจและทำไม่ได้ (ร้อยละ 30.9) ดังนั้น ครูผู้สอนจึงปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองนโยบายเท่านั้น ทำไปเรื่อย ๆ เท่าที่สามารถทำได้ ส่วนการสนับสนุนการเตรียมการจัดกิจกรรม การสำรวจและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา (ร้อยละ 72.2 และ 62.8 ตามลำดับ) ส่วนปัญหาในการเตรียมสื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ คือ สื่อมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก (ร้อยละ 56.6) จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน ครูผู้สอนเสนอให้มีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของเด็กวัย 3 ขวบ โดยตรง (2 คน) ไม่ควรวางกรอบของหลักสูตรกว้างเกินไป และกำหนดระดับพัฒนาการเด็กวัย 3 ขวบ ไว้สูงเกินไป (1 คน)

3.10 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

งบประมาณที่ได้รับจัดสรรมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้จัดมุมประสบการณ์ได้ตามที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตร (ร้อยละ 61.5) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน ครูผู้สอนแก้ปัญหาด้วยการเป็นผู้จัดหาเศษวัสดุ หรืออุปกรณ์ในท้องถิ่นมาเพิ่มเติม (5 คน) นอกจากนี้เด็กแต่ละคนในห้องเรียนยังมีพัฒนาการที่แตกต่างกันมาก (ร้อยละ 43.7) ทำให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน ซึ่งครูผู้สอนแก้ปัญหาโดยใช้

การยืดหยุ่น รวบรวมหรือเลื่อนกิจกรรมบางกิจกรรมไปแต่จัดให้ครบใน 1 สัปดาห์ (1 คน) ส่วนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการนั้นไม่พบปัญหา (ร้อยละ 55.2) และครูผู้สอน เสนอว่า ควรให้เด็กได้เรียนอ่านเขียนด้วย ไม่ใช่เตรียมความพร้อมอย่างเดียว.(2 คน)

3.11 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมนอกเหนือจากตารางกิจกรรมประจำวัน การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย และการให้การสนับสนุนในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา (ร้อยละ 48.3, 60.4 และ 60.8 ตามลำดับ) พบปัญหาเฉพาะในเรื่องการบริการด้านโภชนาการ คือ เด็กยังไม่รู้จักเลือกซื้ออาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย (ร้อยละ 48.6) ครูผู้สอนจึงต้องดูแลอย่างใกล้ชิด และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน ครูผู้สอนเสนอว่า ควรให้เด็กวัย 3 ขวบได้ร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนให้มากขึ้น (1 คน) และควรมีคู่มือการจัด กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ (1)

3.12 ปัญหาด้านการใช้สื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ไม่สามารถจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตรได้ (ร้อยละ 35.8) และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 พบว่า ครูผู้สอนดำเนินการแก้ปัญหาโดยการเตรียมสื่อเพิ่มเติมหรือหากจากบริเวณโรงเรียนด้วยตนเอง (4 คน) นอกจากนี้ ครูผู้สอนส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นนำมาใช้กับเด็กวัย 3 ขวบ ได้น้อย (ร้อยละ 33.0) ในขณะที่ครูผู้สอนส่วนมากที่ให้สัมภาษณ์ เสนอให้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นหรือวัสดุธรรมชาติแทนสื่อสำเร็จรูป (10 คน) เพราะนอกจากจะเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณแล้ว เด็กยังได้รับประสบการณ์ตรง รู้สึกภูมิใจ และเด็กชอบมากกว่า (4 คน)

3.13 ปัญหาด้านการประเมินพัฒนาการ

ปัญหาที่พบมีสาเหตุมาจากเด็กมีจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถศึกษาพฤติกรรมอย่างเป็นระบบได้ (ร้อยละ 36.5) และผู้ปกครองขาดความเข้าใจในกิจกรรมการประเมินพัฒนาการเด็กของครู (ร้อยละ 20.8) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ครูผู้สอนดำเนินการแก้ไขโดย ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนร่วมกันชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจ โดยเฉพาะครูผู้สอนให้พยายามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ปกครองในขณะที่ผู้ปกครองมารับหรือส่งเด็ก ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังมีข้อเสนอให้ออกแบบ

แบบบันทึกพัฒนาการให้ดูเข้าใจมากขึ้น (2 คน) และจัดทำตัวบ่งชี้พฤติกรรมเพื่อประเมินพัฒนาการเด็กวัย 3 ขวบ โดยเฉพาะ (2 คน)

3.14 ปัญหาด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร 12 คน และครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ 12 คน พบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังไม่มี การดำเนินการในเรื่องการประเมินผล การใช้หลักสูตรอย่างจริงจัง หรือไม่มี การจัดทำอย่างเป็นระบบ (24 คน) เพียงแต่ใช้การสังเกตจากภาพรวมของการดำเนินงานเท่านั้น และยังไม่มีการแก้ไขแต่อย่างใด เนื่องจาก ผลการสำรวจพบว่า โรงเรียนบางแห่งจะไม่ทุ่มเทให้กับการดำเนินงานอนุบาล 3 ขวบ เพราะนโยบายยังไม่ชัดเจนและแน่นอน แต่ถ้ามีนโยบายที่ชัดเจนและแน่นอนแล้ว จึงจะมีการดำเนินการอย่างจริงจังต่อไป

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่อง การศึกษาการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การบริหารและบริการหลักสูตร

1.1 การวางแผนการใช้หลักสูตร

โรงเรียนสวนใหญ่ใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล 3 ขวบ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับเด็กวัย 3 ขวบ โดยโรงเรียนมีเป้าหมายที่เปิดสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ส่วนเป้าหมายในการใช้หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ นั้น จัดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีการกำหนดให้ดำเนินการจัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก สำหรับการพัฒนาหลักสูตรก่อนการนำไปใช้นั้น ผู้บริหารมอบหมายให้ครูระดับก่อนประถมศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการดำเนินการวางแผนการใช้หลักสูตรนั้น เป็นไปตามแนวนโยบายที่กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ เพราะการวางแผนที่ดีย่อมนำมาซึ่งงานที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ Brewer (1995: 106) และ สันต์ ธรรมบำรุง (2525: 107) กล่าวว่า การทำงานที่มีการกำหนดแผนงาน จะทำให้งานเป็นระบบระเบียบ ผู้ปฏิบัติสามารถทราบเป้าหมายและทิศทางได้ และยังสามารถ

ประเมินผลว่างานนั้นสำเร็จตามที่วางแผนไว้หรือไม่ ส่วนเรื่องการค้าเนินการพัฒนาหลักสูตรนั้น จากผลการวิจัยจะเห็นว่า ผู้บริหารเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียนน้อย แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เท่าที่ควร ทั้งที่เรื่องการพัฒนาหลักสูตร เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในระดับโรงเรียน เพราะถึงแม้ว่า ครูจะมีบทบาทในการพัฒนา การใช้ และการประเมินหลักสูตร (Omstein and Hunkins, 1993: 25) แต่ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบหลักสูตรโดยตรง จะต้องเป็นผู้นำ และสนับสนุนเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินผล (Sowell, 1996: 29-31) นอกจากนี้ยังพบ ข้อจำกัดที่ทำให้การพัฒนาหลักสูตรมีการดำเนินการค่อนข้างน้อย เนื่องจากผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่า นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ยังไม่มีความแน่นอนและชัดเจนว่าจะยกเลิกหรือจะให้ดำเนินการในปีต่อ ๆ ไป การวางแผนการใช้หลักสูตรจึงไม่ดำเนินการอย่างจริงจัง เพราะถ้าหากทุ่มเทมาก เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนจะต้องประสบปัญหาตามมาอีกมากมาย เช่น ความคาดหวังของผู้ปกครอง งบประมาณในการดำเนินการที่เท่ากับศูนย์เปล่า ซึ่งในเรื่องนี้นั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า กระทรวงศึกษาธิการ และชุมชนหรือผู้ปกครองมีความต้องการให้เด็กวัยนี้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสมเหมือนกัน แต่มีวิธีการคิดที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไม่ต้องการให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือความสูญเปล่าทางการศึกษาในระดับนี้ จึงต้องการให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติลดบทบาทในส่วนนี้ลง (มดิชน, 17 กันยายน 2541: 10) สำหรับผู้ปกครองและชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารให้ความเห็นว่า ผู้ปกครองมีความคิดว่าโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาให้กับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาโดยตรง และดำเนินการมานานแล้ว จึงมีความไว้วางใจในการจัดการศึกษาระดับนี้ มากกว่าให้หน่วยงานอื่นเข้ามาดำเนินการแทน จึงต้องการให้โรงเรียนเปิดรับเด็กวัย 3 ขวบ และจัดการศึกษาในระดับนี้ให้จริงจังและดีที่สุด ส่วนโรงเรียนนั้นเป็นเพียงสื่อกลาง คือเป็นผู้รับสนองนโยบาย และขณะเดียวกันก็ต้องตอบสนองความต้องการของชุมชนด้วย ผลที่เกิดขึ้นในขณะนี้คือ การจัดการศึกษาให้กับเด็กวัยนี้ ไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจังหรือทุ่มเทให้เกิดผลดีที่สุด เพราะกระทรวงศึกษาธิการ อาจมีคำสั่งให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติยกเลิกการจัดการศึกษาในระดับนี้เมื่อใดก็ได้ เนื่องจากเป็นการขออนุญาตแบบปีต่อปี (ประสิทธิ์ บุญดอนอม, สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2541) และขณะเดียวกันถ้าเกิดกรณีดังกล่าว ผู้ปกครองและชุมชนก็จะขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินการด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนไปด้วย

สำหรับเรื่องความไม่ชัดเจนและแน่นอนของนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นทางการเป็นระบบได้นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากผลของการปฏิรูปทางการเมืองการปกครองด้วยประการหนึ่ง

กล่าวคือ นโยบายทางการเมืองการปกครองต้องการให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการปกครองตนเอง เพื่อเป็นการคืนอำนาจในการปกครองให้กับชุมชนอย่างแท้จริง นโยบายการจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ที่ต้องการให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับชุมชนของตนเอง เพื่อผลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน เพื่อรับกระแสการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่แปด พ.ศ. 2540 - 2544 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.: ค) กระทรวงศึกษาธิการจึงต้องการให้หน่วยงานที่เกิดจากการรวมตัวของบุคคลในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับชุมชนอย่างเต็มที่ เป็นผลให้มีนโยบายที่จะลดบทบาทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งในหลักการที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง จึงขอเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่พบดังนี้

1. โรงเรียนในฐานะตัวแทนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ปรับความคิดพื้นฐานของชุมชนหรือผู้ปกครอง ให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของชุมชนเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปกครองหรือชุมชนเข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้เป็นอันดับแรก

2. ตอบสนองความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินงานด้านการศึกษา ด้วยการขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน เช่น เจ้าอาวาสวัด ประธานคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น เพื่อร่วมมือกันจัดการศึกษา โดยโรงเรียนให้บริการด้านอาคารสถานที่ และการเตรียมบุคลากร เพื่อให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้

3. ทั้งโรงเรียนและชุมชนร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกันอย่างเป็นทางการ

ถ้าหากชุมชนและโรงเรียนสามารถวางแผนการจัดการศึกษาให้กับเด็กวัย 3 ขวบ ได้ตามที่กล่าวมา ก็จะสามารถป้องกันและแก้ปัญหาเรื่องนโยบายที่ไม่ชัดเจนและแน่นอนได้อย่างแน่นอน และยังสามรถแก้ปัญหาเรื่องงบประมาณในการดำเนินงานได้อีกด้วย เนื่องจากนโยบายต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนมากขึ้น แต่การดำเนินการในลักษณะที่กล่าวมาเป็นการปฏิบัติโดยชุมชนเป็นผู้กำหนดนโยบายด้วยตนเองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว ดังนั้นไม่ว่านโยบายจะเป็นไปอย่างไรก็ตามก็จะมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้แน่นอน ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดจากการสัมภาษณ์ เจ้าอาวาสวัดสุฤตพิทักษ์ (พระครูสุวรรณาภิธรรม, สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2542) ที่ดำเนินงานด้านการศึกษาให้กับเด็กตั้งแต่วัย 3 ขวบ จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเข้ามาจัดในบริเวณวัด เพื่อให้วัดเป็นศูนย์

รวมทั้งด้านการศึกษาทุกระดับของชุมชน เริ่มตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนสอนพระภิกษุ สามเณรของกรมการศาสนา และปัจจุบันกำลังได้รับงบประมาณในการก่อสร้างศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพของกรมพัฒนาฝีมือและแรงงาน ดังนั้นจึงถือได้ว่าวัดสฤณบัณฑิเป็นศูนย์รวมทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเยาวชนในชุมชนเป็นอย่างมากแห่งหนึ่งในปัจจุบัน

นอกจากนี้ท่านยังได้ให้ข้อคิดเพิ่มเติมอีกว่า การทำงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีความเป็นผู้นำ 10 ประการ คือ “ปากเอก เลขแม่น แผนเหมาะสม ฉะลิก ผิดจิต ชิงเป้า เข้าถึง ตรึงนาน หาญแก้ม แพ้เป็น”

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาที่ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กวัย 3 ขวบ จึงต้องการให้สอนอ่านเขียน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจาก ผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ จึงควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ให้กับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองจะได้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ในเรื่องนี้ Regan and Leithwood (1974: 60-64) พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลการใช้หลักสูตรประการหนึ่งคือ ผู้ปกครอง กล่าวคือ การที่ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลต่อการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการใช้หลักสูตร ส่วนแนวทางการแก้ไขที่ผู้บริหารและครูผู้สอนนำมาใช้นั้นเป็นการชี้แจงทำความเข้าใจโดยใช้การปฐมนิเทศ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ยังมีวิธีการอื่น ๆ อีกมากมายที่สามารถนำมาใช้ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของนักเรียน เช่น การเชิญเข้ามาดูห้องเรียน เชิญมาเป็นวิทยากรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2532: 180) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญและมีบทบาทมากในการเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียน จึงควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม หรือกระตุ้นส่งเสริม และมีบทบาทในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มากขึ้น เช่น เชิญให้เข้ามาดูการเรียนการสอนในห้องเรียน ให้เข้าร่วมในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมบางกิจกรรม นอกจากการจัดอบรมผู้ปกครอง หรือการพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ

1.2 การเตรียมบุคลากร

จากผลการวิจัย พบว่า นอกจากผู้บริหารโรงเรียนจะมีการเตรียมตนเองและเตรียมครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ แล้วผู้บริหารยังมีวิธีการทำให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ด้วยการปฐมนิเทศผู้ปกครองอีกด้วย ซึ่งถือเป็นการดำเนินการที่จะทำให้การใช้หลักสูตร

ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอีกวิธีหนึ่ง เนื่องจากหลักสูตรได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนให้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้น การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทของตนเองในการสนับสนุนการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 142-147) กล่าวว่า ผู้ปกครองและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น ช่วยเหลือในการจัดหา จัดทำวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน ช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เรื่องหลักสูตรแก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจในท้องถิ่น เป็นวิทยากรให้แก่โรงเรียน เป็นต้น

ส่วนการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ

ผู้บริหารใช้วิธีการพิจารณาความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 12.8 ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้เหตุผลไว้ 2 ประการ คือ งบประมาณมีจำกัดและครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ เป็นครูในอัตราจ้าง จึงไม่มีการพิจารณาความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงจัดสวัสดิการด้านอื่นชดเชยให้ เช่น การให้เข้าร่วมโครงการสวัสดิการเงินกู้ของโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียน ซึ่งจะเสียดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นการแก้ปัญหา และทดแทนเรื่องงบประมาณที่มีอย่างจำกัดได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้โรงเรียนบางแห่งยังใช้ดอกผลจากเงินสวัสดิการต่าง ๆ ของโรงเรียน พาดณะครูไปทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงานเป็นกรณีพิเศษเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งวิธีการเหล่านี้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปใช้ได้ทุกแห่งถึงแม้จะอยู่ในบริบทที่แตกต่างกัน การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเต็มใจและเสียสละในการทำงาน ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์และปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จันตรี คุปตะวาทิน (2536: 123-133) กล่าวว่า “ขวัญและกำลังใจมีการแปรเปลี่ยนไปได้ การสร้างขวัญเป็นงานที่ยากมาก ต้องใช้เวลาในการสร้างการยอมรับและความไว้วางใจจากผู้ปฏิบัติงาน แต่หากผู้บริหารได้กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดผิดพลาดทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจหรือไม่เชื่อใจเมื่อใดแล้ว ก็จะเกิดผลให้ขวัญและกำลังใจของบุคลากรเสียไปทันที”

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า ขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งที่ควบคู่ไปกับบุคลากรตลอดเวลา นับตั้งแต่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และเมื่อปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายแล้ว จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่ต้องการสอนชั้นเรียนเด็กวัย 3 ขวบ เนื่องจากเห็นว่าเป็นงานจุกจิก ไม่มีเวลาพักในแต่ละวัน เพราะต้องอยู่กับเด็กตลอดเวลา จึงต้องมีการจับฉลาก ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานที่ขาดขวัญและกำลังใจอย่างยิ่ง และจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายด้วย ดังนั้นครูผู้สอนควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็น “ครู” อย่างแท้จริง และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่

ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียนต้องมีวิธีการบำรุงขวัญและกำลังใจให้กับครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ อย่างหลากหลายและทำให้ครูผู้สอนมีความไว้วางใจและรู้สึกมั่นคงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตน และที่สำคัญต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครูผู้สอนด้วย จึงจะทำให้ครูผู้สอนมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานและทำงานด้วยความเต็มใจและมีความสุข ดังที่ จันตรี คุปตะวาทีน (2536: 127) กล่าวว่า “ ขวัญและกำลังใจจะเกิดขึ้นจากการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีแรงจูงใจที่ดี มีความเข้าใจที่ดี มีการแนะแนวและมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศที่ดี ”

1.3 การจัดบริการสื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอน

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ส่วนมาก จัดหา จัดซื้อสื่อสำเร็จรูป ส่วนโรงเรียนที่ไม่ได้ดำเนินการจัดซื้อเอง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหรืออำเภอก็จะจัดสรรมาให้ซึ่งก็เป็นสื่อสำเร็จรูปด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การกระทำดังกล่าวจะทำให้เสียงงบประมาณมากขึ้น และผลที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากสื่อสำเร็จรูปมีราคาแพง ถึงแม้จะมีสีสันสวยงามสามารถดึงดูดความสนใจเด็ก แต่ก็อาจมีผลข้างเคียงที่ทำให้เด็กมองข้ามประโยชน์และความสำคัญของวัสดุท้องถิ่นได้เช่นเดียวกัน แต่จากการสัมภาษณ์ พบว่า โรงเรียนบางแห่งมีการสนับสนุนโดยการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ครูผลิตเอง โดยขอความร่วมมือจากช่างในชุมชน โรงเรียนดำเนินการผลิตสื่อ เครื่องเล่นให้ และใช้เงินสวัสดิการของโรงเรียนซื้อเพิ่มเติมให้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนบางแห่งให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว โดยมีความต้องการที่จะนำงบประมาณที่ได้รับมาจัดหาเอง โดยขอความร่วมมือจากชุมชน เนื่องจากผู้บริหารมีความเห็นว่า เป็นวิธีที่จะได้ประโยชน์ด้านความสัมพันธ์ชุมชน และยังได้ประโยชน์คุ้มค่ากับเงินงบประมาณที่ได้รับ รวมถึงได้สื่อเครื่องเล่นที่ตรงกับความต้องการ ตลอดจนเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตัวเด็ก นับตั้งแต่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม และยังได้เห็นคุณค่าของวัสดุและภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย ดังที่ กรมวิชาการ (2540: 60) ได้เสนอวิธีการจัดหาสื่อต่าง ๆ นอกเหนือจากการซื้อตามลำดับความจำเป็นแล้ว ยังสามารถจัดหาโดยขอยืมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ศูนย์สื่อของโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน ฯลฯ และยังสามารถจัดหาด้วยการผลิตสื่อและเครื่องเล่นขึ้นใช้เองโดยใช้วัสดุที่ปลอดภัยและหาง่าย เป็นเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ นันทกา ประกอบนันท์ (2540: 242) เสนอว่า การนำสื่อที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน โดยให้นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยผลิตสื่อจากวัสดุท้องถิ่น เป็นเพราะอาจารย์ต้องการให้นักศึกษาใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำวัสดุในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสื่อการสอน เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นให้คุ้มค่า ทั้งยังเป็นการประหยัดทุนในการผลิตสื่ออีกด้วย

1.4 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

ผู้บริหารมีเวลาพบผู้ปกครองโดยตรงน้อย คนในชุมชนไม่มีเวลาให้กับโรงเรียน และผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ มีการดำเนินการแก้ไขด้วยการพบปะผู้ปกครองให้บ่อยขึ้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยและชี้แจงทำความเข้าใจ และถ้ามีโอกาสผู้บริหารและคณะครูจะเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การประชาสัมพันธ์มีหลากหลายวิธี โดยที่ผู้บริหารหรือครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องพบกับผู้ปกครองโดยตรง เพียงแต่ต้องเป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงอย่างจริงจัง ดังวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2540:20-21) เสนอให้ใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ สื่อกิจกรรม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อบุคคล

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุมขยายเครือข่ายโครงการถวายความรู้แด่พระภิกษุ สามเณร และให้การศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ณ ศูนย์วิทยพัฒนาบริการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดเพชรบุรี ทำให้มองเห็นภาพของงานการประชาสัมพันธ์ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากการประชาสัมพันธ์จากโรงเรียนไปสู่ชุมชนเป็นการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างน้อยกว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรในโครงการดังกล่าวไปสู่ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายทั่วเขตการปกครอง 7 ถึงแม้ว่าการดำเนินงานจะมีจุดมุ่งหมายต่างกัน แต่วิธีการที่ใช้ก็มาจากหลักการเดียวกัน คือ มีการประชาสัมพันธ์โดยสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ สื่อกิจกรรม เช่น การเข้าไปแนะนำการศึกษาแก่นักโทษในคุก สื่อประเภทยิเลคทรอนิกส์ เช่นการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์ และการใช้สื่อบุคคล ได้แก่ การแจ้งข่าวสารแก่ผู้นำของกลุ่มเป้าหมาย เช่น เจ้าคณะจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด เป็นต้น แต่ผลที่ได้รับเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรกลับแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ประเด็นนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ระดับของการทุ่มเทให้กับงาน และจุดมุ่งหมายอันเป็นแรงจูงใจของการทำงานนั้น ทำให้ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติงานลักษณะเดียวกันมีประสิทธิภาพแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

1.5 การประเมินผลการใช้หลักสูตร

โรงเรียนไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เครื่องมือ ที่ชัดเจนสำหรับการประเมินผลการใช้หลักสูตร ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง หรือไม่มีการจัดทำอย่างเป็นระบบ เพียงแต่ใช้การสังเกตจากภาพรวมของงานดำเนินงานเท่านั้น ทั้งที่การประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการใช้หลักสูตร โดยที่ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ให้เหตุผลว่า หน่วยงานระดับสูงขึ้นไปไม่มีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร และไม่มีเกณฑ์การประเมินมาให้เพื่อใช้ประเมินการทำงานของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ทั้งผู้บริหารและครูสามารถประเมินผลการใช้หลักสูตรได้โดยไม่จำเป็นต้อง

ต้องรอหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป ผู้บริหารทำการประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและ บริการหลักสูตร ซึ่งเป็นงานของตนเองในฐานะผู้นำทงวิชาการในโรงเรียน ส่วนครูผู้สอนก็ ประเมินผลการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง และทำการประเมินทั้งข้อดี และข้อบกพร่องของตนเองหรือ อาจจะสลับกันประเมินหน้าที่ของอีกฝ่ายก็ได้ แล้วนำผลที่ได้มาปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อดำเนินการ ในขั้นต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้การประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ สัจด์ อุทรานันท์ (2527: 277) Doll (1992: 236) Ornstein and Hunkins (1993: 327-328) Eliason and Jenkins (1994: 82) และ Sowell (1996: 257) มีความเห็นตรงกันว่า ประเมินผลการใช้หลักสูตรจะต้องประเมินผล หลักสูตรทั้งระบบทั้งในด้านบวกและด้านลบ ต้องทำการประเมินอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนนำมาใช้ ขณะที่ใช้ และจากการใช้หลักสูตรเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อตัดสินกระบวนการและผลการปฏิบัติงาน แล้วนำไปแก้ไขปรับปรุง หรือรักษาการปฏิบัติเช่นนั้นไว้หรือเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

นอกจากนี้การที่โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ยังสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ด้วย ดังที่ Brewer (1995: 106) และ สันต์ ธรรมบำรุง(2525: 107) กล่าวว่า การทำงานที่มีการกำหนดแผนงาน จะทำให้งานเป็นระบบระเบียบ ผู้ปฏิบัติสามารถทราบเป้าหมายและทิศทางได้ และยังสามารถประเมินผลว่างานนั้นสำเร็จตามที่วางแผนไว้หรือไม่

2. การดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2.1 สถานภาพของครูผู้สอน

ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ มีอายุระหว่าง 21-45 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาอื่นมากกว่าสาขาการศึกษาปฐมวัย มีประสบการณ์ในการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ค่อนข้างน้อย อยู่ในช่วงระหว่าง 1-5 ปี ทำให้ขาดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินการหรือขาดความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ จึงต้องพึ่งพาหรืออาศัยความคิดเห็นของผู้บริหารเป็นส่วนใหญ่ และส่วนใหญ่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ถึงจำนวนร้อยละ 69.8 และมีเพียงร้อยละ 30.2 เท่านั้นที่รับผิดชอบเฉพาะงานสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ แสดงว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มีคุณสมบัติไม่ตรงตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 3) กำหนดไว้ว่าครูผู้สอนจะต้องมีวุฒิการศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัยหรืออนุบาลศึกษา และสอดคล้องกับผลการศึกษากองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2537) ที่ว่า มีครูผู้สอนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จบการศึกษาทางด้านการศึกษาปฐมวัย ถึงแม้ว่าเวลาการศึกษา

วิจัยในครั้งนี้จะดำเนินการ ภายหลังจากการศึกษาของกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นระยะเวลาถึง 5 ปี ในเรื่องนี้น่าจะเป็นผลมาจากการวางแผนการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพราะถึงแม้จะมีการอบรมครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ก่อนการใช้หลักสูตร แต่ครูเหล่านี้บางส่วนไม่ได้สอนชั้นเรียนเด็กวัย 3 ขวบ และในปีการศึกษา 2541 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดจ้างครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ โดยทำสัญญาจ้างแบบปีต่อปี จึงเป็นผลให้ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ในปัจจุบันมีวุฒิการศึกษาที่หลากหลาย และไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญกับเรื่องบุคลากรน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับที่ กมล ภูประเสริฐ (2531 : 310) เสนอว่าหน่วยงานระดับสูงที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยของชาติ ควรให้ความสำคัญเรื่องการเตรียมครูผู้สอนในระดับนี้ให้มากขึ้น ซึ่งเท่าที่ปรากฏทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไม่ได้สนับสนุนเลย การบรรจุครูก็ไม่คำนึงถึงผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้บริหารบางส่วน เสนอแนะว่า ควรให้ผู้บริหารโรงเรียนแต่ละแห่งมีโอกาสเลือกครูผู้สอนในระดับชั้น และรายวิชาต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางการศึกษามากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2532: 179) เสนอไว้ว่า ครูอนุบาลควรมีความรู้ด้านการศึกษาปฐมวัยอย่างแท้จริง คือมีวุฒิทางการศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัย มีประสบการณ์และได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับนี้ อยู่เสมอจนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้แก่เด็กได้อย่างดีทุกด้าน เพราะครูอนุบาลเป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ครูควรรับรู้และเลือกใช้เทคนิคและกลวิธีการสอนใหม่ ๆ รู้จักเลือกสรรกิจกรรมมาจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพตามวัย ประกอบกับการที่ยังมีครูผู้สอนอีกประมาณร้อยละ 70 ที่ต้องรับผิดชอบงานอื่นนอกเหนือจากการสอนเด็กวัย 3 ขวบ จึงส่งผลต่อการดูแลเด็กวัย 3 ขวบ โดยตรง เนื่องจากการให้การศึกษาแก่เด็กวัยนี้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและพึงระมัดระวังอย่างยิ่ง รวมทั้งเด็กวัยนี้ต้องการการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แต่ครูผู้สอนต้องรับผิดชอบงานด้านอื่นนอกเหนือจากงานสอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ด้วย จึงทำให้มีเวลาเอาใจใส่ดูแลเด็กได้น้อยลง อาจทำให้เด็กขาดความไว้วางใจ และไม่อยากมาโรงเรียนก็ได้ ซึ่ง Swaminathan (1989: 95) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ครูหรือผู้ดูแลเด็กวัย 3 ขวบ จะต้องเป็นทั้งครูและพ่อแม่ของเด็ก เพราะพฤติกรรมของครูมีผลอย่างลึกซึ้งโดยตรงต่อพัฒนาการด้านสังคมของเด็ก เป็นกระบวนการที่มีผลต่อการเป็นสมาชิกที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับของสังคมที่เขาเกิด

2.2 การใช้เอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตร

ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนใช้เอกสารหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ แต่มีครูบางส่วนที่ศึกษาและทำตามนั้นโดยมิได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่นก่อนนั้น อาจเป็น

เพราะเอกสารหลักสูตรเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นอยู่แล้ว หรือเป็นเพราะยังไม่เข้าใจความมุ่งหมายของการจัดทำหลักสูตรอย่างแท้จริง ส่วนครูผู้สอนที่มีการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่นก่อนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น นับว่ามีความเข้าใจในความมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง เนื่องจากขั้นตอนการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นขั้นตอนและเป็นหน้าที่ที่สำคัญของครูผู้สอนในการใช้หลักสูตร (ไพเราะ พุ่มมัน, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2542) และการกระทำเช่นนี้จะทำให้ไม่พบปัญหาในการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนด้วย

ส่วนปัญหาที่พบ ครูผู้สอนระบุว่า ขาดแผนการจัดประสบการณ์ ขาดคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ขาดเนื้อหาที่จะนำมาจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ โดยเฉพาะ และเสนอแนะให้ทำเอกสารหลักสูตรโดยแยกเป็นของแต่ละภูมิภาค สะท้อนให้เห็นถึงสมรรถภาพทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กวัยนี้ของครูผู้สอนได้อย่างชัดเจนว่า ไม่มีความคิดริเริ่ม ขาดความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจน ซึ่งตาม คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 574/2540 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ระบุว่า “ให้โรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กประเภทต่าง ๆ สามารถนำหลักสูตรก่อนประถมศึกษาฉบับนี้ไปใช้ได้ โดยปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเด็กและสภาพท้องถิ่น” เพราะฉะนั้น จึงควรต้องมีการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน และมีวิธีการเตรียมบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังพบว่า ครูผู้สอนบางส่วนแก้ไขเรื่องนี้โดยการนำแผนการจัดประสบการณ์และเนื้อหาของชั้นอนุบาล 4 ขวบ มาใช้ ซึ่งผู้วิจัยไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เนื่องจากขัดกับหลักการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย (DAP) ซึ่ง Moberly (1996: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความยากลำบากในการวางแผนการใช้หลักสูตรของครูที่เชื่อในหลักการ DAP พบว่า ครูทุกคนมีความวิตกกังวลในการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การใช้กิจกรรม การประเมินผล เพื่อค้นหาความสมดุลระหว่างการปรับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเนื้อหา แสดงถึงความสำคัญของการวางแผนการจัดกิจกรรมให้กับเด็กอย่างเหมาะสมตามวัย ตามความแตกต่างและความต้องการของเด็กอย่างจริงจัง เป็นการจัดกิจกรรมแบบเด็กเป็นศูนย์กลางจริง ๆ ดังนั้น การที่ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ นำแผนการจัดประสบการณ์ของชั้นอนุบาล 4 ขวบ มาใช้ย่อมสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้กับเด็กวัย 3 ขวบ โดยไม่คำนึงถึงหลักการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย (DAP)

2.3 การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้ที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ คือ ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ โดยการคัดเลือกประสบการณ์ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการ และความจำเป็นของท้องถิ่นและกำหนดแนวทางการประเมินพัฒนาการจากพฤติกรรมที่เด็กแสดงตามสภาพ

ที่แท้จริง โดยมีวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่นด้วยการ สอบถามผู้ปกครอง หรือบุคคลในท้องถิ่นด้วยตนเอง ซึ่ง สจ๊วต อูทรานันท์ (2527: 273) กล่าวว่า ครูผู้สอนอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง จึงเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นด้วย ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า ถึงแม้การพัฒนาหลักสูตรก่อนการนำไปใช้จะเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอน แต่ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำด้านวิชาการของโรงเรียนควรมีส่วนร่วมกับครูผู้สอนในการดำเนินการด้วย

วิธีเตรียมการก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตร วางแผนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ โดยเรียงเนื้อหาประสบการณ์จาก เรื่องใกล้ตัวเด็กไปสู่เรื่องไกลตัวเด็ก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนควรทำกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดปีการศึกษา หรือตลอดภาคเรียนไว้ด้วย โดยกำหนดจากวันสำคัญ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีในท้องถิ่น ฤดูกาลต่าง ๆ ให้เหมาะสม เพื่อการเตรียมการในเรื่องสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลังจากนั้นจึงจัดทำแผนการจัดประสบการณ์อย่างละเอียด และปรับปรุงอีกครั้งก่อนทำการสอนจริง ซึ่งสอดคล้องกับที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 142-147) กล่าวว่า ครูผู้สอนมีหน้าที่หลัก คือ การสอน ซึ่งต้องใช้หลักสูตรประกอบการเตรียมการสอน การทำแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่างชัด พิจารณาวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเนื้อหาที่จะทำการสอน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ศึกษาแผนการสอนก่อนทำการสอน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูลี ช่วยเอื้อ (2533: 251) พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่กำหนดให้ครูผู้สอนจัดทำบันทึกการสอน กำหนดการสอน และปรับแผนการจัดประสบการณ์ก่อนการนำไปใช้

นอกจากนี้ครูผู้สอนได้เสนอว่า ไม่ควรวางกรอบหลักสูตรไว้กว้างเกินไป และไม่ควรกำหนดระดับพัฒนาการเด็กวัย 3 ขวบ ไว้สูงเกินไปด้วย เพราะเด็กในชนบทส่วนใหญ่จะทำกิจกรรมบางอย่างไม่ได้ ซึ่งก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า ควรจะมีหลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ โดยเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมตามวัย (DAP) หรือข้อเสนอนี้เกิดจากความไม่เข้าใจ และขาดความคิดริเริ่มในการแปลงหลักสูตรที่มีในปัจจุบันไปสู่การสอนของครู ซึ่งตามความเห็นของผู้วิจัยน่าจะเกิดจากประเด็นหลังมากกว่า เพราะถ้าหากเป็นข้อเสนอเพื่อจุดประสงค์แรกนั้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประเด็นนี้น่าจะเป็นจุดที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ครูผู้สอนในการทำผลงานทางวิชาการมากกว่า ถ้าหากครูผู้สอนมีความสามารถในการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนบางแห่ง พบว่า ครูผู้สอนบางส่วนกำลังจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล 3 ขวบ เพื่อเป็นผลงานในการขอตำแหน่งอาจารย์ 3 และเพื่อเผยแพร่เป็นประโยชน์กับครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ โดยทั่วไปอีกด้วย

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

โรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540: 16-17) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540:45-46) และ พัฒนา ชัยพงศ์ (2532: 114-115) เสนอว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับอนุบาล ต้องมีตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้เด็กทราบว่าในแต่ละวันเด็กจะต้องทำอะไรบ้าง เมื่อใด และอย่างไร กิจกรรมที่จัดควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำตามความสามารถและความสนใจ เป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลาย จัดกิจกรรมในแต่ละวันให้ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านไปพร้อม ๆ กันอย่างเหมาะสม จัดกิจกรรมให้มีความสุข แสดงว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับหลักการจัดการศึกษาในระดับนี้

นอกจากนี้ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนยังพบปัญหาในการจัดมุมประสบการณ์ เนื่องจากอุปกรณ์ในมุมประสบการณ์ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก ครูผู้สอนจึงแก้ปัญหาด้วยการเป็นผู้จัดหาเศษวัสดุหรืออุปกรณ์ในท้องถิ่นมาเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการที่ครูผู้สอนนำมาใช้แก้ปัญหาเป็นวิธีการที่ดี และเหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์บ้านเมืองที่มีสภาพเศรษฐกิจเช่นในปัจจุบัน และครูผู้สอนบางส่วน เสนอว่า ควรให้เด็กเรียนอ่านเขียนด้วย ไม่ใช่เตรียมความพร้อมอย่างเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับที่ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2532: 179) เสนอว่า การจัดการศึกษาในระดับอนุบาลศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการตามวัยทั้ง 4 ด้าน โดยคำนึงถึงความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงอายุเป็นหลัก มีเป้าหมายให้อ่านเขียนและควรจัดประสบการณ์ในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง

สำหรับการสอนอ่านเขียนให้กับเด็กวัย 3 ขวบ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนสามารถสอนอ่านเขียนให้กับเด็กวัยนี้ โดยคำนึงถึงความสามารถตามวัยของเด็กได้ ด้วยวิธีการสอนภาษาตามแนวธรรมชาติ (Whole Language Approach) เนื่องจากวิธีการสอนแบบนี้ มุ่งเน้นให้เด็กอ่านเขียนเพื่อสื่อความหมายไม่ใช่การท่องจำ และถ้าเด็กไม่ต้องการเรียน ครูก็จะไม่บังคับ ครูมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมที่สร้างประสบการณ์ทางภาษาให้แก่เด็ก เชิญชวนให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์และสนับสนุนให้สื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น นอกจากนี้การสอนภาษาตามแนวธรรมชาติยังสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการให้สอนอ่านเขียนได้อีกด้วย ดังที่ บุชนง ดันติวงศ์ (2535: 42-50) กล่าวว่า การสอนตามแนว Whole Language เป็นวิธีการสอนอ่านเขียนที่ไม่สร้างความทุกข์ทรมานให้แก่เด็ก ท่ามกลางความขัดแย้งเรื่องวิธีการสอนอ่านเขียนระหว่างครูด้วยกันและระหว่างครูกับผู้ปกครอง การสอนภาษาตามแนวธรรมชาติมิได้ละทิ้ง แนวการสอนแบบสะกดตัวผสมคำ และแนวการสอนแบบเป็นคำเป็นประโยค

โดยสิ้นเชิง แต่ครูที่สอนตามแนวนี จะมุ่งให้เด็กอ่านเขียนเพื่อสื่อความหมาย ในขณะที่เดียวกันก็เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้องค์ประกอบย่อยของภาษา เช่น ตัวสะกดและไวยากรณ์ที่ถูกต้อง

2.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมนอกเหนือจากกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวันที่ครูผู้สอนจัดมากที่สุด คือ การฝึกสมาธิ แสดงให้เห็นถึงความพยายามของครูที่จะปลูกฝังให้เด็กมีระเบียบวินัย และเกิดความสงบในจิตใจ โดยใช้กิจกรรมทางศาสนาเชื่อมโยงกับกิจกรรมสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ได้อย่างกลมกลืน สะท้อนถึงวิธีการพัฒนาการทางด้านร่างกายควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) (2541: 3-4) กล่าวว่า “การเลี้ยงดูเด็กให้เติบโต ควรทำความเข้าใจว่ามี 2 อย่าง คือ เลี้ยงดูร่างกาย และเลี้ยงดูจิตใจ จะมุ่งเลี้ยงแต่ทางร่างกายทอดทิ้งทางจิตใจย่อมเป็นความบกพร่องอย่างสำคัญ “ไม่ควรถือตามคำปัดว่า เลี้ยงกันได้แต่กาย ใจเลี้ยงไม่ได้ ใจที่อาจเลี้ยงไม่ได้ คือใจที่แข็ง หรือเติบโตเป็นตัวของตัวเองในทางที่ถูกก็ตามผิดก็ตามเสียแล้ว แต่จิตใจที่ยังอ่อนยังจะเติบโตต่อไป ถ้าผู้ปกครองบำรุงเลี้ยงให้อาหารใจที่ตืออยู่เสมอแล้ว ภาวะทางจิตใจของเด็กก็จะเติบโตขึ้นในทางที่ดี ทั้งนี้เกี่ยวแก่การอบรมดี ให้เด็กได้เสวนา คือ ช่างเสพ คบหา คั่นเคยกับบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่ชอบถูกต้อง เมื่อเด็กได้รับการเลี้ยงดูให้มีร่างกายและจิตใจเติบโตสมดุลกันก็จะเติบโตดีขึ้นเรื่อย ๆ”

2.6 การใช้สื่อ เครื่องเล่น และวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน

สื่อ เครื่องเล่น ที่ครูผู้สอนนำมาใช้มากที่สุด คือ รูปภาพ เครื่องเล่นตามมุมประสบการณ์ และเทปเพลง ตามลำดับ สำหรับวิธีการนำสื่อจากแหล่งวิทยการมาใช้ คือ จัดหาสื่อที่เป็นผลผลิตจากทรัพยากรท้องถิ่นจากแหล่งสื่อต่าง ๆ มาใช้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนควรนำสื่อธรรมชาติหรือสื่อที่เป็นของจริงมาใช้ให้มากที่สุด ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 49) เสนอแนะว่า สื่อที่นำมาใช้ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ควรใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ ใช้สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก ปลอดภัยต่อตัวเด็ก และใช้เพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ให้ครบทุกด้าน

ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ไม่สามารถจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตรได้ และครูดำเนินการแก้ปัญหาโดยการเตรียมสื่อเพิ่มเติมหรือหากจากบริเวณโรงเรียนด้วยตนเอง ซึ่งไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญ และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีง่าย ๆ เพราะสื่อที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตรนั้น ครูผู้สอนสามารถปรับให้เหมาะสมกับบริบทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: คำนำ) ระบุไว้ชัดเจนว่า การจัดทำเอกสารหลักสูตรนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูหรือผู้ดูแลเด็กใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับเด็กและสภาพท้องถิ่น และสอดคล้องกับที่ครูผู้สอนบางส่วนเสนอให้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นหรือวัสดุธรรมชาติแทนสื่อสำเร็จรูป เพราะนอกจากจะเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณแล้วเด็กยังได้รับประสบการณ์ตรง รู้สึกภูมิใจ และชอบมากกว่า

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัด

- 1.1 เป็นข้อมูลในการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้เกิดคุณภาพในการบริหารและบริการหลักสูตร และการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ
- 1.2 กระทรวงศึกษาธิการควรเป็นหลักของการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงาน
- 1.3 กำหนดนโยบายที่ชัดเจน เนื่องจากนโยบายจะมีผลต่อการจัดสรรงบประมาณ การเตรียมบุคลากร และการวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ฯลฯ
- 1.4 ครูผู้สอนชั้นอนุบาล 3 ขวบ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กวัย 3 ขวบ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของตนเอง ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา หรือกรมวิชาการ ควรจัดทำแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอน

2. ประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาการดำเนินงานสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ โดยเฉพาะในเรื่องการใช้หลักสูตรในสถานศึกษาต่าง ๆ ของหน่วยงานอื่น

3. ประโยชน์ต่อผู้วิจัย

- 3.1 เป็นข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับหลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่
- 3.2 ผู้วิจัยควรมีส่วนผลักดันให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีการปฏิบัติงานอย่างเต็มตามศักยภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิธีการนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ในด้านต่าง ๆ โดยศึกษาทั้งในระดับโรงเรียน และในหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป
2. ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของครูอัตราจ้าง ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอนุมัติงบประมาณในการจัดจ้างปีต่อปี เช่น ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก การจัดห้องเรียน เป็นต้น โดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยหลาย ๆ แบบ
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยศึกษาในเชิงเปรียบเทียบทั้งด้านอายุ ประสบการณ์ เพศ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง
4. ควรมีการศึกษาผลการจัดการอบรม การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก
5. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนในระดับอนุบาล 3 ขวบ 4 ขวบ และ 5 ขวบ เรื่องกระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร และกระบวนการประเมินผลหลักสูตร
6. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ หรือควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรระหว่างกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูผู้สอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย